

Нечипорук Людмила Володимирівна,
*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економічної теорії
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого, Харків*

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

Станом на кінець 2016 р. до Державного реєстру небанківських фінансових установ внесено 2 194 компанії, з яких: страхові компанії – 322, недержавні пенсійні фонди (НПФ) – 65, адміністратори НПФ – 22, кредитні спілки – 521, інші кредитні установи – 152, фінансові компанії – 643, ломбарди – 467, інші фінансові установи – 2 та 9828 їх відокремлених структурних підрозділів. Загальна сума активів небанківських фінансових установ України становить близько 170 млрд грн, що становить близько 9 % ВВП України) [1].

Зауважимо, що розвиток ринків фінансових послуг України обумовлений трьома головними тенденціями: економічною та фінансовою глобалізацією, формуванням якісно нової форми економічного порядку (мережева економіка) та інверсійністю ринкової трансформації. Зупинимось на характеристичі цих тенденцій. Відокремленим сектором світової економіки стають глобальні фінанси, що мають більшу дохідність порівняно з реальним сектором, відволікають частину виробничого капіталу, створюють віртуальні гроші та кредитні обов'язки. Фінансова глобалізація спричиняє появу глобального

фінансового ринку; впровадження глобальних фінансових стратегій транснаціональних корпорацій і транснаціональних банків; вільне переміщення капіталів між країнами і регіонами світу; створення системи наднаціонального регулювання міжнародних фінансів. Глобальний фінансовий простір створює умови для дії низки тенденцій: зростання темпів концентрації фінансового і промислового капіталу, збільшення кількості їх злиттів; зниження значення монетарних факторів у формуванні валютних курсів і зростання руху капіталу; відігривання фондовими ринками головної структуроутворюючої ролі в фінансовому секторі; зміна структури інструментів фінансового ринку – зростання частки інструментів-титулів реального сектору – корпоративних цінних паперів та їх похідних; посилення взаємозалежності фінансових і реальних секторів економіки [2, с. 84–85].

В умовах глобалізації набуває поширення мережева економіка (*networked economy*) як якісно нова форма економічного порядку, що починає витісняти ієрархічні та ринкові форми з обслуговування економічних відносин. Діяльність мережевих структур фінансових і організаційних систем в умовах фінансової глобалізації обумовлює появу специфічного типу ризиків, а саме: несиметричний розподіл інформації, яка, лише на перший погляд, є надмірною, а в реальній дійсності доступна не для всіх і розповсюджується нерівномірно. До того ж слід зазначити, що інформація поміж вузлами мережевої системи (фінансовими центрами) обертається в режимі реального часу, внаслідок чого порушення в одній частині системи миттєво поширюється на всю систему.

Виникає парадокс: участь в інформаційно-фінансовій системі за умов недостатності інформації обумовлює нестійкість розвитку та кризи, а неучасть позбавляє надії на розвиток в межах ринкової економіки. Слід зауважити, що мережева економіка ґрунтується на виробництві та розподілі мережевих благ, корисність яких виявляється виключно через мережеві зв'язки, властивостями яких є: комплементарність, стандартність; мережеві зовнішні ефекти; ефекти пастки (*lock-in-effect*), економія на масштабі.

У результаті того, що всі трансформації у своїй основі є інституційними, то «наслідки одних і тих самих заходів в умовах класичного

та інверсійного типів переходу до ринкової економіки відрізняються і часто є протилежними» [3, с. 277]. Україна та інші пострадянські держави, на відміну від західних країн, здійснюють розбудову економіки особливим шляхом, специфіка якого полягає в інверсійності економічної трансформації. Ми поділяємо позицію науковців Інституту економіки та прогнозування НАН України [4], якими доведено, що поєднання інверсійного типу ринкових перетворень і глобалізації економіки привело в Україні до формування базової економічної деструкції, яка полягає у пристосуванні української економіки до різних фрагментів світового господарства як сировинного прирідку без попереднього створення збалансованого національного ринку і побудови відповідної інституційної архітекτονіки. Базова деструкція проявляється у низці похідних деформацій і розширено відтворюється в процесі економічного зростання, що неминуче закінчується глибокою кризою. Внутрішня суперечність сумісно-розділених відносин на сучасному етапі розвитку суспільства проявляється як суперечність між глобалізацією, яка реалізується через інформаційно-технологічні та фінансово-економічні механізми, і просторовою локалізацією матеріальних і трудових ресурсів, які не можуть переміщуватися у просторі зі швидкістю інформаційних і фінансових потоків

Ситуація поглиблюється процесами глобалізації, що характеризується як єдність двох процесів: глобалізації ринків (ресурсів, товарів і послуг) та глобалізації економічних форм (тобто формування транснаціональних операторів, збільшення організаційних структур економіки, утворення глобальних мереж).

Література:

1. Дані офіційного сайту НАЦКОМФІНПОСЛУГ. URL: <https://nfp.gov.ua/>.
2. Економічний глобалізм: розвиток та зростання : монографія / за ред. В. В. Рокочої. Київ : Таксон, 2005. 20 с.
3. Институциональная архитектоника и динамика экономических преобразований : монографія / под ред. А. А. Гриценко. Киев : Форт, 2008. 928 с.
4. Інституційні трансформації соціально-економічної системи України: монографія / за ред. чл.-кор. НАН України Гриценко А. А.; НАН України, ДУ «Інститут економ. та прогнозування НАН України» . Київ, 2015. 344 с.